

Sygn. akt VII U 487/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Elżbieta Zabrocka

Protokolant: st. sekr. sądowy Ala Pilewska-Grabowska

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2014 r. w Gdańsku

sprawy małoletniej A. M. reprezentowanej przez opiekuna S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania S. P. opiekuna małoletniej A. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 17 grudnia 2013 r. nr R- (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w części w ten sposób, że ubezpieczona nie jest zobowiązana do zapłaty odsetek w kwocie 3.224,54 (trzy tysiące dwieście dwadzieścia cztery 54/100) złote,
2. oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

/ na oryginale właściwy podpis/

Sygn. akt VII U 487/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 grudnia 2013 Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zobowiązał małoletnią A. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. w kwocie 32.561,28 zł oraz odsetek za okres od 26.06.2012 r. do 17.12.2013 r. tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 3.224,54 zł.

Od powyższej decyzji odwołała się małoletnia A. M. reprezentowana przez opiekuna S. P., wnosząc o jej zmianę i uznanie, iż w przedmiotowej sprawie nie zachodzą przesłanki do zwrotu świadczenia.

W uzasadnieniu wskazała, iż A. M. jest uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym dziadku F. D. , świadczenie jest wypłacane z ubezpieczenia społecznego z ZUS a od czerwca 2012 r. jest uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym ojcu wypłacanej z ubezpieczenia rolniczego KRUS. Skarżąca wskazała, iż przepis art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach u rentach z FUS ma zastosowanie do przepisów jedynie tej ustawy i nie odnosi się do świadczeń z tytułu renty wypłacalnych na podstawie innych ustaw.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany podniósł, iż decyzja została wydana na podstawie art. 138 w zw. z art. 68 u stawy z dnia grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) oraz art. 84 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013r., poz. 1442 ze zm.). Wyjaśnił, iż z akt sprawy wynika, iż we wniosku z dnia 26.07.2010 r. o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym F. D. ówczesny opiekun - W. D. oświadczyła, że małaletnia A. M. (wnuczka F. D.) nie ma ustalonego prawa do renty rodzinnej. Małaletnia została umieszczona w rodzinie zastępczej u swoich dziadków W. i F. D. na mocy postanowienia Sądu Rejonowego Gdańsk - Południe w Gdańsku, V Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 07.01.2010 r., sygn. V R Nsm 522/09. W oparciu o powyższe dane organ rentowy przyznał decyzją z dnia 02.08.2010 r. rentę rodzinną dla A. M., ur. (...), na okres do dnia 30.06.2012 r. W dniu 16.05.2012 r. zmarła W. D. (karta 36 akt). W dniu 18.05.2012 r. opiekun faktyczny A. M.- S. P.zgłosiła informacje, iż wystąpiła od Sądu o ustanowienie jej opiekunem prawnym małaletniej.

Wobec powyższego decyzją z dnia 22.05.2012 r. organ rentowy podjął wypłatę renty rodzinnej do rąk opiekuna. Postanowieniem z dnia 25.07.2012 r. Sądu Rejonowego w Tczewie, III Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn.. akt III Nsm 255/12 umieścił małaletnia A. M. w rodzinie zastępczej S. i M. małżonków P..

Renta rodzinna była wypłacana na podstawie przedkładanych kolejnych zaświadczeń o kontynuowaniu nauki (karta 50, 62, 65 akt) do 30.11.2013 r. Decyzją z dnia 15.11.2013 r. pozwany wstrzymał wypłatę renty w związku z pozyskaną informacją, że małaletnia A. M. pobiera rentę rodzinną po zmarłym w 2009 roku ojcu z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Oddział (...) w G..

Pozwany wskazał, iż zgodnie z przepisami art. 69 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przyjęte na wychowanie i utrzymanie wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, o których mowa w art. 67 ust. 1 pkt 2, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełniają warunki określone w art. 68, a ponadto:

1)zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (emeryta lub rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz

2) nie mają prawa do **renty po zmarłych rodzicach**, a gdy rodzice żyją, jeżeli:

a)nie mogą zapewnić im utrzymania albo

b)ubezpieczony (emeryt lub rencista) lub jego małżonek był ich opiekunem ustanowionym przez sąd.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny :

A. M., urodzona dnia (...) w okresie od 02 lipca 2009 r. do 30 czerwca 2012 r., od 01.09.2012r do 31.08.2013 r. była uprawniona do renty rodzinnej z KRUS po zmarłym ojcu Z. M.

Postanowieniem Sądu Rejonowego Gdańsk – Południe w Gdańsku z dnia 07 stycznia 2010 r. została umieszczona w rodzinie zastępczej W. i F. D. wraz z ustaleniem miejsca pobytu małaletniej przy rodzinie zastępczej, z uwagi na ograniczenie władzy rodzicielskiej B. M..

W dniu 26.07.2010 r. W. D. wystąpiła w imieniu małaletniej A. M. z wnioskiem o rentę rodzinną po zmarłym w dniu 08.07.2010 r. dziadku F. D.. W pkt IV pkt 4 „oświadczenia osoby sprawującej opiekę nad małaletnim dzieckiem w pkt 4.1 „ czy dziecko na ustalone prawo do renty ?, opiekun zaznaczył kwadrat „ nie „

Decyzją z dnia 02.08.2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał małaletniej A. M.prawo do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 08.07.2010 r. dziadku F. D. na okres od 08.07.2010 r. do 30.06.2012 r.

W. D. (babcia małaletniej A. M.) zmarła w dniu 16.05.2012 r.

W dniu 18.05.2012 r. opiekun faktyczny A. M.- S. P. zgłosiła informacje, iż wystąpiła do Sądu Rejonowego Gdańsk – Południe w Gdańsku o ustanowienie jej opiekunem prawnym małoletniej A. M..

Decyzją z dnia 22.05.2012 r. organ rentowy podjął wypłatę renty rodzinnej na rzecz A. M. do rąk opiekuna S. P..

Postanowieniem z dnia 25.07.2012 r. Sądu Rejonowego w Tczewie, III Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn. akt III Nsm 255/12 umieścił małoletnią A. M. w rodzinie zastępczej S. i M. małżonków P..

Kolejnymi decyzjami organu rentowego renta rodzinna dla małoletniej A. M. była wypłacana na podstawie przedkładanych zaświadczeń o kontynuowaniu nauki do 30.11.2013 r.

Decyzją z dnia 15 listopada 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wstrzymał wpłatę świadczenia z tytułu renty rodzinnej małoletniej Aleksandrze Masternak.

okoliczność bezsporna a nadto: wniosek o udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych k. 76, postanowienie Sądu Rejonowego Gdańsk – Południe w Gdańsku z dnia 07.01.2012r k. 13 akt ubezpieczeniowych, wniosek z dnia 26.07.2010 r. k. 1-7 akt ubezpieczeniowych, decyzja z dnia 02.08.2010 r. k. 32-34 , akt zgonu k.36 akt ubezpieczeniowych, wniosek k. 40 akt ubezpieczeniowych, decyzja z dnia 22.05.2012r. k. 42 akt ubezpieczeniowych, decyzja z dnia 03.07.2012r k. 51 verte, postanowienie Sądu Rejonowego w Tczewie z dnia 25.07.2012 r. k. 59 akt ubezpieczeniowych, decyzja z dnia 15.11.2013r. k. 72 akt ubezpieczeniowych

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 17.12.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zobowiązał A. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. w kwocie 32.561,28 zł oraz odsetek za okres od 26.06.2012 r. do 17.12.2013 r. tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 3.224,54 zł.

Dowód : decyzja z dnia 17.12.2013 r. k. 81 verte akt ubezpieczeniowych.

Okoliczności bezsporne Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy, w aktach pozwanego organu rentowego, których prawdziwości i rzetelności nie kwestionowała żadna ze stron postępowania. W związku z czym Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych, odwołanie skarżącej małoletniej A. M. w imieniu, której działa opiekun prawny S. P. zasługuje na uwzględnienie jedynie w części, jako częściowo zasadne.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. 2013, poz. 1442 ze zm.), dalej: ustawa systemowa, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Stosownie zaś do art. 84 ust. 2 za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajęciu

okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata (ust . 3)

Na zasadzie art. 84 ust. 5 ustawy systemowej przepisów ust. 2-4 i 8 nie stosuje się, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej. W przypadku zatem nienależnie pobranej renty rodzinnej uwzględnić należy także regulację ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.), dalej: ustawa emerytalna. Stosowna regulacja dotycząca omawianego zagadnienia znajduje się w art. 138 wskazanej ustawy. Jednakże, analizując unormowanie art. 138 ustawy, należy uwzględnić również regulacje zawarte w art. 84 ustawy systemowej. Zasady wynikające z art. 84 ustawy systemowej, o ile nie są odmiennie uregulowane w art. 138 ustawy, znajdują pełne zastosowanie w stosunku do osób, które pobrały nienależnie świadczenia, nawet jeśli będzie to oznaczało pogorszenie ich sytuacji. Oznacza to zatem, iż do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej może znaleźć zastosowanie przepis art. 84 ustawy systemowej (Komentarz do art. 138, art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.04.39.353), [w:] K. Antonów, M. Bartnicki, Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz, ABC, 2007, wyd. II).

W myśl art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w uważa się:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Stosownie do art. 68. ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Zgodnie zaś z treścią art. 69 ustawy emerytalnej przyjęte na wychowanie i utrzymanie wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, o których mowa w art. 67 ust. 1 pkt 2, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełniają warunki określone w art. 68, a ponadto:

1) zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (emeryta lub rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz

2) **nie mają prawa do renty po zmarłych rodzicach**, a gdy rodzice żyją, jeżeli:

a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo

b) ubezpieczony (emeryt lub rencista) lub jego małżonek był ich opiekunem ustanowionym przez sąd.

Niespornym w sprawie było, iż małoletnia A. M. była osobą uprawnioną do renty rodzinnej po zmarłym ojcu Z. M. 02.07.2009 r., którą pobierała do 31.08.2013 r. z ubezpieczenia w KRUS a także pobierała rentę rodzinną po zmarłym dziadku F. D. w okresie do 30.11.2013 r., którą wypłacał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G..

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była odpowiedzialność małoletniej A. M. za zwrot pobranego przez nią świadczenia za okres od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. w kwocie 32.561,28 zł oraz odsetek za okres od 26.06.2012 r. do 17.12.2013 r. tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 3.224,54 zł lub jej brak w oparciu o przesłanki wynikające z art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wyniki przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego w sposób nie budzący żadnych wątpliwości interpretacyjnych potwierdziły, iż w okresie składania przez opiekuna A. M. (babcię W. D.) wniosku o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym dziadku F. D. w dniu 26.07.2010 r. a także w całym okresie objętym zaskarżoną decyzją tj. od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. małoletnia A. M. była uprawniona i pobierała rentę rodzinną po zmarłym ojcu Z. M., która była wypłacana przez KRUS.

Podkreślenia wymaga, iż pełnomocnik S. P. w odwołaniu od decyzji nie kwestionowała tej okoliczności a jedynie podnosiła, iż interpretacja art. 69 pkt 2 ustawy emerytalnej dokonana przez pozwanego jest błędna, wskazując, iż przesłanki z art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS odnoszą się jedynie świadczenia z tytułu renty rodzinnej przyznanej na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Okręgowego stanowisko skarżącej jest błędne, gdyż regulacja art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS bezsprzecznie odnosi się do „renty po zmarłych rodzicach „ w szerokim ujęciu pojęciowym „renty po zmarłych rodzicach” a to tego katalogu zaliczyć należy także rentę rodzinną przyznaną na podstawie przepisów z ubezpieczenia rolniczego.

Wykładania logiczna przepisu art. 69 pkt 2 wskazuje, iż chodzi o świadczenia z tytułu renty po rodzicach, natomiast podstawa prawna przyznania świadczenia nie wywiera żadnych skutków prawnych dla normy prawnej art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, iż prawo do renty rodzinnej przyznane po zmarłym ojcu, które wypłacane jest na podstawie przepisów ustawy o ubezpieczeniach rolniczych wchodzi do katalogu świadczeń rentowych wskazanych w art. 69 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Stosownie zaś do art. 138 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z którego wynika definicja nienależnie pobranego świadczenia, zadaniem Sądu było dokonanie oceny czy świadczenie wypłacone przez organ rentowy w okresie od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. było świadczeniem nienależnym, gdyż dopiero takie uznanie bowiem, rodziłoby skutek z treści art. 138 ust. ww. ustawy tj. obowiązek zawrotu tego świadczenia.

Należy zauważyć, że dość jednolite orzecznictwo dotyczące zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych rozróżnia "świadczenie nienależne" od " świadczenia nienależnie pobranego" a więc pobranego przez osobę, której przypisać można określone cechy dotyczące stanu jej świadomości co do zasadności pobierania świadczenia, w tym w szczególności działanie w złej wierze, z premedytacją. Przyjęte jest, że takie cechy działania są istotne przy ocenie obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego wypłaconych mu nienależnie świadczeń - por. wyr. Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 r. (I UK 161/05 M.P. Pr. 2006/5/230). Podobnie wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 listopada 2004 r. (I UK 3/04 OSNAP 2005/8/116) wskazując, że dla ustalenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. wyrok TUS z 11 stycznia 1966 r. III TR 1492/65, OSPiKA 1967 nr 10 poz. 247, wyr. SN z 28 lipca 1977, II UR 5/77, OSNCP 197 8 nr 2 poz. 37, wyrok SN z 16 lutego 1987 r. URN 16/87, PiRS 1988 nr 6, por. uzasadnienie wyroku SN z 4 września 2007 r., I UK 90/07 LEX nr 454781 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2013 r. III AUa 365/13. LEX nr 1339401). Przy czym w orzecznictwie podkreśla się, iż ochrona ubezpieczonego w tym zakresie nie ma miejsca w przypadku świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego lub innego bezprawnego działania ubezpieczonego w celu uzyskania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Świadczenia wypłacone w takiej sytuacji podlegają

zwrotowi w trybie przepisów dotyczących ubezpieczeń społecznych (por. wyrok SN z 20 maja 1997 r., II UKN 128/97, OSNAPiUS 1998 nr 6 poz. 192).

Powołane wyżej orzecznictwo sądowe pozwala na przyjęcie, że nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to świadczenie wypłacone np. na podstawie fałszywych zeznań.

Przekładając powyższe na grunt rozpoznawanej sprawy, należy podkreślić, że wnioskodawczyni (jej opiekun prawny) we wniosku o oświadczenie z dnia 26.07.2010 r. wskazała stan nieprawdziwy podając, iż małoletnia A. M. nie ma ustalonego prawa do renty, także późniejszy opiekun prawny S. P. nie poinformowała organu rentowego o pobieraniu przez ubezpieczoną świadczenia rentowego z tytułu renty rodzinnej po zmarłym ojcu Z. M. mając wiedzę o powyższym gdyż, świadczenie to było wypłacane na rzecz małoletniej właśnie jej.

Godzi się także wskazać, iż w odwołaniu od zaskarżonej decyzji nie kwestionowała tej okoliczności a tym samym uznać należy, iż ją potwierdza.

Biorąc pod uwagę powyższe w niniejszej sprawie brak jest podstaw dla podważenia okoliczności, że małoletnia A. M. pobrała nienależne świadczenia w okresie od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. w kwocie wskazanej w decyzji.

Reasumując, stwierdzić należy, iż zaskarżona decyzja pozwanego w przedmiocie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 01 czerwca 2012 r. do 30 listopada 2013 r. w kwocie 32.561,28 zł jest prawidłowa.

Odmienne natomiast od pozwanego Sąd Okręgowy ocenia kwestię odpowiedzialności A. M. za zapłatę odsetek za okresy poprzedzające wydanie spornej decyzji – uznając tak sformułowane żądanie za bezzasadne i nie zasługujące na uwzględnienie.

W wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie I UK 210/09 Sąd Najwyższy wskazał, że określenie od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych, a nie prawie cywilnym.

W uzasadnieniu powyższego stanowiska Sąd ten stwierdził: „wykładnia przepisu art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, stanowiący o obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczeń społecznych wraz z odsetkami, musi obejmować dwie kwestie: wyjaśnienie, kiedy nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego staje się wymagalne i podlega zwrotowi a także zakres odesłania do prawa cywilnego dotyczącego odsetek.

W pierwszej kwestii, jak wskazał Sąd należy przypomnieć, że pojęcie nienależnego świadczenia z ubezpieczeń emerytalnego i rentowego (a o takie chodzi w tej sprawie) zostało uregulowane w art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., obecnie: jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227). Zgodnie z tym przepisem, za nienależnie pobrane świadczenia uważa się, między innymi, świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Podmiotowy aspekt uznania świadczenia za nienależne - świadomość pobierania świadczenia, które zostało uzyskane w sposób niezgodny z prawem - nie przesądza o tym, kiedy świadczenie jako nienależne w sensie prawnym, objęte jest obowiązkiem jego zwrotu. Owa świadomość jest jedną z przesłanek uznania świadczenia za nienależne lecz jej istnienie nie sprawia, że świadczenie z ubezpieczenia społecznego jako nienależne podlega zwrotowi w dacie wypłaty. Można jedynie powiedzieć, że świadczenie uzyskane w takich okolicznościach nigdy nie należało się a zatem w tym sensie "było nienależne" i "uważa się" je za nienależne zgodnie z art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej. Takie stwierdzenie nie wyczerpuje rozważanego problemu. Trzeba bowiem przypomnieć, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ

rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją" (ust. 4) oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) - ograniczony co okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. W tej decyzji organ określa kwotę świadczeń nienależnych. Od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki " w wysokości i na zasadach prawa cywilnego".

Druga kwestia związana z wykładnią art. 84 ust. 1 ustawy systemowej dotyczy rozumienia tego odesłania do prawa cywilnego. Wskazał Sąd Najwyższy, iż nie ma podstaw by odesłanie to traktować jako umożliwiające poszukiwanie w prawie cywilnym terminu wymagalności świadczeń podlegających zwrotowi a w konsekwencji terminu, od którego można żądać odsetek. Tak szerokiemu rozumieniu owego „odesłania” sprzeciwia się wykładnia językowa. "Zasady prawa cywilnego", których dotyczy odesłanie, odnoszą się jedynie do odsetek. Zasadą określoną w prawie cywilnym, odnoszącą się do odsetek jest możliwość ich żądania w razie opóźnienia się dłużnika ze spełnieniem świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). Określenie terminu, od kiedy dłużnik - pobierający nienależne świadczenie z ubezpieczenia społecznego - opóźnia się z jego zwrotem nie jest objęte odesłaniem. Nie jest to materia "zasad prawa cywilnego" lecz prawa ubezpieczeń społecznych. "Zasady prawa cywilnego" regulujące opóźnienie dłużnika w spełnieniu świadczenia cywilnoprawnego są różnorodne, uzależnione od rodzaju świadczenia. Odesłanie do prawa cywilnego nie dotyczy terminów wymagalności świadczeń cywilnoprawnych ani - co się z tym wiąże - określenia, od kiedy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Są to zasady dotyczące odsetek tylko pośrednio. Odesłanie byłoby niejednoznaczne, gdyby rozumieć je tak szeroko, gdyż w prawie cywilnym opóźnienie dłużnika uregulowane jest w różnorodny sposób w zależności od tego, jakiego świadczenia dotyczy. Określenia od kiedy należą się odsetki od świadczeń z ubezpieczenia społecznego, także od świadczeń podlegających zwrotowi, należy poszukiwać w prawie ubezpieczeń społecznych a nie w prawie cywilnym. Przypomnieć można, w związku z twierdzeniami zawartymi w skardze, że odsetki aczkolwiek pełnią w pewnym sensie funkcję odszkodowawczą, nie są odszkodowaniem, nie ma zatem podstaw do rozważania tego, czy ubezpieczona dopuściła się czynu niedozwolonego w sprawie, której przedmiotem są jedynie odsetki.

Analogiczne poglądy zostały wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2008 r. (I UK154/08, M.P. Pr. 2009 nr 4, poz. 208), w którym Sąd Najwyższy uznał, że nie ma żadnych podstaw do stosowania przepisów prawa cywilnego (o bezpodstawnym wzbogaceniu lub czynie niedozwolonym) do oceny wymagalności nienależnie pobranego świadczenia."

Przytoczony pogląd Sądu Najwyższego Sąd Okręgowy w pełni akceptuje .

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy w punkcie 1 wyroku na podstawie art. 477⁽⁽¹⁴⁾⁾ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami zmienił decyzję organu rentowego z dnia 17 grudnia 2013r. w części i orzekł, że ubezpieczona A. M. nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek w kwocie 3.224,54 zł.

W punkcie zaś 2 wyroku w pozostałym zaś zakresie, działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy.

SSO Elżbieta Zabrocka